

Kommunikation mellan synskadade och seende

Respekt och genuint intresse ligger till grunden för all bra kommunikation. Detta gäller även i kommunikationen mellan en synskadad och en seende person. Det går sedan dessutom att förbättra kommunikationen ytterligare om man ökar sin förståelse för skillnader i sin kommunikation samt att man aktivt praktiserar detta i sin vardag.

Skillnader i kommunikation

Det finns många icke-verbala faktorer som kan komplicera kommunikationen mellan en synskadad och en seende. Detta kan göra att någon eller båda av parterna känner sig obekväma i sin kommunikation och samöre. Ett exempel kan vara att den synskadade inte visar tydliga visuella signaler eller att den seende visar osäkerhet eller rädsla.

En studie av Rivka Bialistock¹ påvisade följande skillnader i kommunikation:

- Avsaknad av ansiktsuttryck, efterlikning eller kroppsspråk/respons.
- Icke-verbala gester som skulle kunna betyda att den synskadade inte verkar vara intresserad.
- Tala när man inte förväntas tala, eller inte tala när man förväntas tala.
- Rädsla att kränka den synskadade.
- Stå för nära eller invadera den personliga sfären.
- Känna sig tvungen att känna eller ignorera medlidande
- Vara obekväma med att röra vid föremål eller människor.
- Uttrycka likgiltighet eller ointresse.
- Beroende.
- Bli påmind om rädslan att bli blind.

Alla människor har ett sätt att kommunicera som de ofta inte är medvetna om. Att vara medvetna om hur olika människors kommunicerar, hjälper att förbättra sin egen kommunikation med dem.

Hur kan kommunikationen förbättras?

Respekt och genuint intresse ligger till grunden för all bra kommunikation. Detta gäller även i kommunikationen mellan en synskadad och en seende person. Det går sedan dessutom att förbättra kommunikationen ytterligare om man ökar sin förståelse för skillnader i sin kommunikation samt att man aktivt praktiserar detta i sin vardag.

En seende person använder ofta visuella signaler, såsom att titta på personen eller att nicka, både när de närmar sig någon eller när de bekräftar en person eller vad de säger. Detta är något som man behöver göra annorlunda i sin kontakt med personer med en synnedsättning. Man bör alltid använda ett visuellt och beskrivande sätt att prata. Man måste även vara noggrannare med hur man låter samtalet flöda fram och tillbaka; Att man ger de olika replikerna tid och utrymme. Det är viktigt både att det finns utrymme för alla parter att tala samt att alla parter känner sig hörda.

Organisationen American foundation for the blind har publicerat följande riktlinjer för hur man kan förbättra kommunikationen med personer med synnedsättning:

- Använd gärna ord som refererar till syn/vision under ett samtal. Vision-orienterade ord såsom titta, se och titta på TV är del av en vardaglig verbal konversation. Orden "blind" eller "synskadad" är också acceptabla i ett samtal.
- Var precis och ingående när du beskriver människor, platser eller saker till någon som är helt blind. Uteslut inte eller ändra en beskrivning bara för att du tror det är oviktigt eller obehagligt.
- Undvik inte ett visuellt beskrivande språk. Att referera till färger, mönster, design eller former är helt accepterat.
- När du pratar om någon med en funktionsnedsättning, referera då till personen och sedan till funktionsnedsättningen. Till exempel, referera till "en person som är blind" snarare än till "en blind person".
- Om en vän, släkting eller en främling på gatan har en ledarhund; klappa inte hunden, ge den inte mat eller på annat sätt distrahera hunden när den arbetar. Ledarhundar är inte sällskapsdjur utan välutbildade mobilitetsverktyg.
- Om du ser någon som är blind eller synskadad på väg att hamna i en farlig situation, var då lugn och tydlig när du varnar personen. Till exempel, om han eller hon är på väg att gå

---

¹ Bialistock, Rivka, *Towards better communication, from the interest point of view* (2005)

in i en pelare i en hotellobby, ropa då lugnt och tydligt "Vänta där ett ögonblick; det är en pelare framför dig."

- Ta inte över uppgifter från en person som han eller hon normalt brukar göra, såsom ändra tv-kanaler, skära kött eller salta och peppra mat. Fråga först om personen behöver hjälp, sedan erbjud dig att hjälpa till. De flesta människor med en synnedsättning kommer att tala om för dig om de vill ha någon hjälp.
- Om du är tillfrågad att utföra en uppgift åt någon, lämna då alltid sakerna på samma ställe som du fann dem.
- Flytta inte möbler eller andra föremål i någons hem eller i ditt eget hem utan att låta personen veta.
- Om du hälsar på någon som är blind eller har en synnedsättning, glöm då inte att berätta vem du är. Till exempel, "Hej Jane, det är Sofia".
- Tala direkt till den person som är synskadad, inte genom en annan person.
- Tala tydligt, använd en naturlig samtalston och hastighet. Om inte personen har en hörselnedsättning, så behöver du inte höja rösten.
- Adressera din vän eller släkting vid namn, så att hen omedelbart vet att du talar till honom snarare än någon annan som råkar vara i närheten.
- Så snart en vän, släkting eller främling som är blind eller synskadad kommer in i ett rum, hälsa då personen vid namn. Detta uppmärksammar personen om din närvaro, undviker att skrämma dem och eliminerar obehagliga tystnader.
- Var en aktiv lyssnare. Ge personen möjlighet att tala. Svara med frågor och kommentarer för att hålla igång samtalet. En person som har en synnedsättning kan inte nödvändigtvis se ditt intresserade ansiktsuttryck, så att ge en verbal signal låter honom eller henne veta att du lyssnar aktivt.
- Svara alltid på frågor och var specifik eller beskrivande i dina svar.
- Säg till när du går och vart du ska, om det är lämpligt. Till exempel, jag går till köket för att dricka vatten.
- Indikera i slutet av samtalet med en person som är helt blind eller gravt synskadad, för att undvika det pinsamma att lämna en person som talar, när ingen längre är där.

Vad är synnedsättning?

En synnedsättning kan innebära många olika saker. Det behöver inte innebära att man har ett totalt synbortfall. De flesta kan svagt skönja färger och föremål eller se med starkt begränsat synfält. Andra har svårigheter när det är mörkt eller när det är skarpt solsken.

Gränsen mellan grava och lindriga synskador är flytande. Många kan läsa korta tryckta meddelanden men använder andra medier för längre texter.

En majoritet av de synskadade har användbara synrester som gör att de kan läsa tryckta texter om texten är tillräckligt stor; God kontrast och logisk layout ökar läsbarheten. Resterande har en så pass nedsatt syn att de behöver hjälpmedel för att kunna läsa, såsom punktskrift eller att få texten uppspelad eller uppläst.

Synskadade i Sverige

Det är oklart hur många synskadade personer som det finns i Sverige. Delvis är detta en definitionsfråga. Omkring 100.000 personer finns inskrivna vid någon av landets syncentraler och har rätt att låna talböcker, medan Socialstyrelsen räknar med att det finns 120.000 personer. Enligt Funka, så har 10.000 personer ett stort synbortfall eller är helt blinda och 800 personer läser punktskrift.

Källor

- *American foundation for the blind (2017)*
- *Funka (2017)*
- *Synskadades Riksförbund (2017)*
- *Bialistock, Rivka, Towards better communication, from the interest point of view (2005)*

SpotMi är en ny digital app som snart kommer ut på marknaden. Den ger företag möjlighet att aktivt använda sig av sina värderingar och nuvarande mångfald i sin sälj och marknadsföring. Därmed så öppnar den äntligen upp möjligheten för personer att hitta de företag som matchar upp på deras krav på värderingar och likabehandling. Det hjälper även personer att hitta de företag som kan tillgodose deras specifika behov såsom språkkunskap eller tillgänglighet samt att den hjälper föräldrar att navigera sin vardag. SpotMi är företagets verktyg att enkelt kunna få affärsnytta av sina nuvarande värderingar och mångfaldskompetens. SpotMi är appen som kommer leda utvecklingen i dagens samhälle där "annorlunda" trendar mot att bli det nya "normal".

Mångfaldsakademien hjälper företag att bli mer effektiva och konkurrenskraftiga genom ökad Mångfald och ett mer Inkluderande arbetsklimat. En positiv sidoeffekt är att detta även hjälper att skapa ett mer Hållbart och Integrerat samhälle. Mångfaldsakademien arbetar med att bryta normer och att få individer, företag och organisationer att våga och vilja tänka och göra annorlunda. Våra produkter och metoder är utvecklade så att de är enkla att förstå och lätta att applicera. Det ska vara en kort startsträcka för att starta igång och man ska genast kunna se effekten och nyttan av arbetet.

